

21. 11. 2001

ID: 15417

Zásah do práva na obhajobu

Pokud soud, poté co obviněnému vznikne důvod nutné obhajoby, tomuto bez dalšího ustanoví obhájce, aniž mu poskytne možnost si jej zvolit, jde o postup, který je nepřípustným zásahem do práva obviněného na obhajobu.

Pokud soud, poté co obviněnému vznikne důvod nutné obhajoby, tomuto bez dalšího ustanoví obhájce, aniž mu poskytne možnost si jej zvolit, jde o postup, který je nepřípustným zásahem do práva obviněného na obhajobu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.8.2001, sp.zn. 7 Tz 176/2001)

Nejvyšší soud projednal ve veřejném zasedání stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného M. L., v trestní věci vedené u Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 3 T 21/94 a podle § 268 odst. 2 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř., § 270 odst. 1 tr. ř. rozhodl tak, že pravomocným trestním příkazem Okresního soudu v Sokolově ze dne 9. 3. 1994, sp. zn. 3 T 21/94, byl porušen zákon v ustanovení § 314e odst. 2 písm. a) tr. ř. a v řízení, které předcházelo právní moci tohoto trestního příkazu, v ustanoveních § 33 odst. 1 tr. ř., § 38 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného M. L. Nejvyšší soud České republiky tento trestní příkaz Okresního soudu v Sokolově se zrušil a zrušil také další rozhodnutí na zrušený trestní příkaz obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v Sokolově bylo přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Trestním příkazem Okresního soudu v Sokolově ze dne 9. 3. 1994, sp. zn. 3 T 21/94, byl obviněný M. L. uznán vinným trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. a odsouzen podle § 248 odst. 2 tr. zák. s přihlédnutím k ust. § 314e odst. 2 tr. ř. k trestu odnětí svobody na 16 měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu, která byla podle § 59 odst. 1 tr. zák. stanovena na 2 roky. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo obviněnému uloženo zaplatit jako náhradu škody poškozenému V. K. 3 000 Kč, J. J. 3 600 Kč, A. D. 3 000 Kč (v trestním příkaze je příjmení poškozeného nepřesně uvedeno jako D.), A. E. 3 600 Kč a K. B. 15 956 Kč.

Podkladem odsuzujícího výroku se stalo zjištění, že obviněný v září 1993 v okrese Sokolov pod slibem obstarání a dovozu uhlí převzal od V. K. 3 000 Kč, od J. J. 3 600 Kč, od A. D. 3 000 Kč a od A. E. 3 600 Kč s tím, že požadované uhlí těmto osobám zajistí a přiveze, což neučinil, a peníze použil pro svou potřebu. Podle dalšího zjištění Okresního soudu v Sokolově obviněný v září 1993 vylákal od K. B. pět poukázek na odběr uhlí a briket, tzv. uhelek, odebral od S. u. a. s. ve V. jako zaměstnavatele K. B. 202 q briket v celkové hodnotě 15 956 Kč a peníze získané prodejem briket, které měl předat K. B., si ponechal pro svou potřebu.

Trestní příkaz nabyt právní moci dne 5. 4. 2001.

Ministr spravedlnosti podal dne 13. 7. 2001 ve prospěch obviněného M. L. stížnost pro porušení zákona proti pravomocnému trestnímu příkazu s tím, že obviněnému byl trest odnětí svobody uložen ve výměře, kterou zákon pro rozhodování trestním příkazem nepřipouští. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil toto porušení zákona, ke kterému došlo v neprospěch obviněného, aby zrušil napadený trestní příkaz ve výroku o trestu a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., tj. aby v potřebném rozsahu přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného trestního příkazu, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Ustanovení § 314e odst. 1 tr. ř. připouští, aby soud rozhodl trestním příkazem za předpokladu, že skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Výsledky přípravného řízení ukazovaly na to, že skutkový stav byl v posuzované věci opatřenými důkazy spolehlivě prokázán, neboť obviněný se k jednání, které mu bylo kladeno za vinu, doznal a jeho doznání bylo plně v souladu s výpověďmi svědků, pokud jimi byli poškození, i s dalšími důkazy. V důkazech v podstatě nevyvstaly žádné rozpory a tak z nich skutkový stav vyplýval způsobem, který bylo možné považovat za spolehlivý.

Okresnímu soudu v Sokolově však je přesto třeba vytknout určitý nesoulad mezi tím, jak zjištěný skutkový stav popsal ve výroku napadeného trestního příkazu, a tím, jak věc posoudil po právní stránce. Okresní soud v Sokolově kvalifikoval jednání obviněného jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák., avšak v popisu skutku uvedl, že obviněný „vylákal“ od K. B. pět poukázek na odběr uhlí a briket. Pokud by tomu tak skutečně bylo, musel by Okresní soud v Sokolově zvažovat, zda ta část jednání obviněného, která měla vztah k poškozenému K. B., nenaplnňovala znaky trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. Okresní soud v Sokolově i tuto část jednání obviněného kvalifikoval jako součást trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. patrně proto, že přihlížel k obhajobě obviněného, který výslovně uvedl, že k rozhodnutí neuhradit poškozenému K. B. peníze získané prodejem briket občanům dospěl až poté, co brikety odebral a rozprodal, a že se takto rozhodl pod tlakem jiných osob, kterým dlužil peníze. V takovém případě měl Okresní soud v Sokolově ve výroku o vině popsat jednání obviněného nikoli tak, že poukázky „vylákal“, nýbrž např. tak, že je „převzal“ za účelem odebrání a prodeje briket. Dikce „vylákal“ totiž obsahuje zřetelný prvek podvodného jednání, neboť naznačuje, že již v době převzetí poukázek obviněný neměl úmysl odevzdat poškozenému peníze.

Avšak třebaže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, nemůže soud rozhodnout trestním příkazem, jestliže považuje za přiměřený a hodlá uložit takový trest, který není výslovně uveden v § 314e odst. 2 tr. ř. Pokud Okresní soud v Sokolově považoval za důvodné uložit obviněnému trest odnětí svobody na 16 měsíců, nemohl rozhodnout trestním příkazem a měl ve věci konat hlavní líčení a rozhodnout rozsudkem. Ustanovení § 314e odst. 2 psím. a) tr. ř. totiž připouští, aby trestním příkazem byl uložen trest odnětí svobody do jednoho roku. Z toho logicky vyplývá, že má-li být uložen trest odnětí svobody ve výměře přesahující jeden rok, jak se stalo v posuzované věci, nemůže být vydán trestní příkaz. Není přitom rozhodné, zda jde o trest podmíněný či nepodmíněný. Ani okolnost, že soud povolí podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody, nemůže odůvodnit vydání trestního příkazu, jímž je uložen trest odnětí svobody nad jeden rok. To znamená, že Okresní

soud v Sokolově porušil zákon v neprospěch obviněného tím, že trest odnětí svobody na 16 měsíců, byť s podmíněným odkladem jeho výkonu, uložil rozhodnutím, které mělo formu trestního příkazu.

V té části trestního stíhání, která spadala do doby po vydání trestního příkazu, na straně obviněného vyvstal důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř., protože obviněný se ocitl ve výkonu trestu odnětí svobody uloženého v jiné trestní věci. Tuto skutečnost Okresní soud v Sokolově zjistil dne 21. 3. 2001 a reagoval na ni tím, že dne 23. 3. 2001 ustanovil obviněnému obhájce, a to JUDr. I. K., advokáta. Tomuto obhájci pak doručil dne 27. 3. 2001 opis trestního příkazu. Obviněnému byl opis trestního příkazu doručen rovněž 27. 3. 2001, takže marným uplynutím osmidenní lhůty k podání odporu nabyt trestní příkaz právní moci.

Postup Okresního soudu v Sokolově v návaznosti na to, že u obviněného nastal důvod nutné obhajoby, byl v rozporu se zákonem. Podle § 38 odst. 1 tr. ř. jestliže obviněný nemá obhájce v případě, kdy ho musí mít, určí se mu lhůta ke zvolení obhájce, a pokud v této lhůtě nebude obhájce zvolen, bude mu obhájce na dobu, po kterou trvají důvody nutné obhajoby, neprodleně ustanoven. Z citovaného ustanovení vyplývá prioritní povinnost zvolení obhájce před jeho ustanovením. Tato zásada je i ústavně garantována v čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož jestliže si obviněný obhájce nezvolí, ačkoli ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Uvedenou zásadu Okresní soud v Sokolově nerespektoval, nepoučil obviněného, že musí mít obhájce a že si ho může sám zvolit, resp. že mu ho mohou zvolit i jiné osoby uvedené v § 37 odst. 1 tr. ř., a neurčil obviněnému lhůtu ke zvolení obhájce. Okresní soud v Sokolově tedy porušil zákon v neprospěch obviněného tím, že po vzniku důvodu nutné obhajoby mu bez dalšího ustanovil obhájce, aniž mu poskytl možnost obhájce si zvolit. Tento postup byl nepřipustným zásahem do práva obviněného na obhajobu. Právo zvolit si obhájce, jak je zakotveno v § 33 odst. 1 tr. ř., obviněný má i tehdy, jestliže tu je případ nutné obhajoby. Do tohoto práva nemůže soud svévolně zasahovat tím, že po vzniku důvodu nutné obhajoby sám přímo ustanoví obhájce a neumožní postupem předepsaným v § 38 odst. 1 tr. ř. obviněnému zvolit si obhájce.

Nejvyšší soud proto vyslovil zjištěná porušení zákona, zrušil napadený trestní příkaz, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením napadeného trestního příkazu pozbyla podkladu, a přikázal Okresnímu soudu v Sokolově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

V rámci nového projednání věci Okresní soud v Sokolově odstraní vady vytknuté tímto rozsudkem Nejvyššího soudu a poté ve věci znovu rozhodne.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)

- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)